

STORTINGET

Innst. 248 L

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 8:58 L (2021–2022)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Seher Aydar og Bjørnar Moxnes om avgradering av EOS-utvalgets sammendrag av sluttrapporten om Frode Berg-saken

Til Stortinget

Bakgrunn

I 2021 behandlet Stortinget Dokument 7:2 (2020–2021) Særskilt melding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om graderte opplysninger, også kjent som Frode Berg-saken. Saken ble behandlet i den særskilte komité for å behandle Særskilt melding fra EOS-utvalget (Dokument 7:2 (2020–2021)). I forbindelse med behandling av saken sendte EOS-utvalget et kort sammendrag av den graderte rapporten til den særskilte komité, som EOS-utvalget mente kunne offentliggjøres. Den særskilte komité valgte enstemmig å be Stortingets presidentskap om å anmode Forsvarsdepartementet om å avgradere sammendraget. Denne anmodningen ble ikke etterkommet av Forsvarsdepartementet.

Stortinget har imidlertid anledning til å fatte vedtak om avgradering i lovs form. Et slikt forslag ble fremmet av det daværende mindretallet i Stortingets presidentskap i Innst. 372 L (2020–2021), men fikk ikke flertall.

Forslagsstillerne viser til at de norske etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjenestene disponerer svært inngripende maktmidler, og mener det er avgjørende

for demokratiet, rettssikkerheten og menneskerettighetene at det føres kontroll med disse tjenestene.

Forslagsstillerne viser til at flertallet i den særskilte komité, bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, i Innst. 499 S (2020–2021) fastslo at manglende offentliggjøring av EOS-utvalgets sammendrag av sluttrapporten

«gjør Stortingets mulighet for kontroll vanskelig, og er egnet til å svekke tilliten til de helt nødvendige hemmelige tjenester».

Flertallet konkluderte også med at daværende

«forsvarsminister Frank Bakke-Jensen sitt unødvendige hemmelighold er kritikkverdig, fordi det svekker EOS-utvalgets kontroll, den offentlige debatten og dermed tilliten til de hemmelige tjenestene».

Forslagsstillerne viser videre til rapporten fra utvalget til å utrede Stortingets kontrollfunksjon (Harberg-utvalget), jf. Dokument 21 (2020–2021), som blant annet tar for seg Stortingets behandling av rapporter fra Riksrevisjonen som inneholder gradert informasjon. Utvalget konkluderer blant annet med følgende:

«I den grad en rapport inneholder graderte opplysninger som medfører at rapporten ikke kan offentliggjøres i sin helhet, forventes det at Riksrevisjonen utarbeider en versjon av rapporten hvor graderte opplysninger er unntatt, og som for øvrig er så fullstendig som mulig.»

På generelt grunnlag konkluderer utvalget også med at

«selv om informasjonseier bestemmer graderingen, har informasjonseier like fullt en forpliktelse overfor offentligheten som må hensyntas».

Forslagsstillerne viser videre til at det samme flertallet i den særskilte komiteen i Innst. 499 S (2020–2021) mente at de samme hensyn som Harberg-utvalget viser til i forbindelse med rapporter fra Riksrevisjonen, også gjør seg gjeldende for behandling av rapporter fra EOS-utvalget som inneholder gradert informasjon.

Forslagsstillerne mener de ovennevnte hensyn som taler for avgradering av EOS-utvalgets sammendrag av sluttrapporten, fortsatt gjelder.

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Vedtak til lov

om avgradering av dokument, overlevert Stortinget 24. mars 2021 i forbindelse med Stortingets behandling av Dokument 7:2 (2020–2021) Særskilt melding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om graderte opplysninger

§ 1

Sammendraget av EOS-utvalgets graderte sluttrapport, overlevert Stortinget 24. mars 2021 i forbindelse med Stortingets behandling av Dokument 7:2 (2020–2021) Særskilt melding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om graderte opplysninger, avgraderes.

§ 2

Loven trer i kraft straks.

§ 3

Loven oppheves en måned etter ikrafttredelse.»

Komiteens behandling

Kontroll- og konstitusjonskomiteen ba i brev av 1. mars 2022 om forsvarsministerens vurdering av forslaget, jf. Stortingets forretningsorden § 30 første ledd. Forsvarsministeren uttalte seg om forslaget i svarbrev av 8. mars 2022. Svarbrevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Even Eriksen, Kari Henriksen og Lubna Boby Jaffery, fra Høyre, lederen Peter Frølich og Svein Harberg, fra Senterpartiet, Nils T. Bjørke, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen, fra Sosialistisk Venstre-

parti, Audun Lysbakken, fra Rødt, Seher Aydar, og fra Venstre, Grunde Almeland, viser til Dokument 8:58 L (2021–2022) fremsatt av Rødts Geir Jørgensen, Seher Aydar og Bjørnar Moxnes.

Komiteen viser til at forslagsstillerne ønsker å vedta en lov som avgraderer sammendraget av EOS-utvalgets graderte sluttrapport, overlevert Stortinget 24. mars 2021.

Komiteen viser videre til at EOS-utvalget av eget tiltak har undersøkt Frode Berg-saken, og utarbeidet Særskilt melding fra EOS-utvalget Dokument 7:2 (2020–2021). Saken ble behandlet av den særskilte komité for å behandle Særskilt melding fra Stortinget kontrollutvalg for etterretnings- overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om graderte opplysninger. Komiteen avga to innstillinger. Den graderte Innst. 500 S (2020–2021) og den ugraderte Innst. 499 S (2020–2021). I forbindelse med behandlingen av saken sendte den særskilte komiteen en forespørsel til EOS-utvalget om å overlevere et sammendrag som EOS-utvalget mente kunne avgraderes, og et slikt sammendrag ble overlevert Stortinget 24. mars 2021. Det er dette dokumentet som ønskes avgradert i representantforslaget.

Komiteen viser til at et flertall i den særskilte komité vedtok å be Stortingets presidentskap forberede lovvedtak om avgradering av EOS-utvalgets sammendrag. Presidentskapet avga Innst. 372 L (2020–2021), der et flertall ikke ville fremme et slikt lovforslag om avgradering.

Komiteen viser til at begrunnelsen for representantforslaget er at

«de norske etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjenestene disponerer svært inngripende maktmidler, og mener det er avgjørende for demokratiet, rettsikkerheten og menneskerettighetene at det føres kontroll med disse tjenestene»

Videre vises det i representantforslaget til Innst. 499 S (2020–2021), som fastslo at manglende offentliggjøring av EOS-utvalgets sammendrag av sluttrapporten

«gjør Stortingets mulighet for kontroll vanskelig, og er egnet til å svekke tilliten til de helt nødvendige hemmelige tjenester».

Flertallet konkluderte også med at daværende

«forsvarsminister Frank Bakke-Jensen sitt unødvendige hemmelighold er kritikkverdig, fordi det svekker EOS-utvalgets kontroll, den offentlige debatten og dermed tilliten til de hemmelige tjenestene»

Til sist i representantforslaget vises det til hvordan flertallet i Innst. 499 S (2020–2021) stilte seg bak en del formuleringer fra Harberg-utvalget om forventninger til Riksrevisjonen i tilsvarende tilfeller og informasjonseiers ansvar, og konkluderte med at de ovennevnte hensyn taler for en avgradering av sammendraget.

Komiteen mener det er svært viktig å ha et godt kontrollapparat som ser til at tjenestene opptrer innenfor regelverket, både det regelverket som regulerer den enkelte tjeneste, og det generelle regelverket. Komiteen vil understreke at EOS-utvalget utgjør en sentral del av dette kontrollapparatet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Venstre, viser til at Stortinget har gjennomført behandlingen av Dokument 7:2 (2020–2021). Flertallet viser til at saken ble ferdig behandlet og kontrollen avsluttet innenfor de gjeldende rammer.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil understreke at forslaget ikke går ut på å avgradere EOS-utvalgets sluttrapport, men et sammendrag som EOS-utvalget produserte til den særskilte komité for å behandle Særskilt melding fra EOS-utvalget (Dokument 7:2 (2020–2021)), som EOS-utvalget mente kunne offentliggjøres. Dette forslaget går ut på at Stortinget skal få fri tilgang til et dokument den særskilte komiteen har bedt Stortingets kontrollorgan om å produsere, og anmodet Forsvarsdepartementet om å avgradere.

Disse medlemmer viser til at en enstemmig komité i Innst. 143 S (2021–2022) støttet Harberg-utvalgets prinsipp om at selv om informasjonseier avgjør graderingen, har informasjonseier like fullt et ansvar overfor offentligheten som må tas hensyn til. Et avgradert sammendrag fra EOS-utvalget ville fungert opplysende og oppklarende for offentligheten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Venstre, viser til at det daværende flertall i Stortinget ikke ønsket å offentliggjøre sammendraget. I en slik situasjon må man akseptere flertallets standpunkt og fullføre kontrollen og behandlingen av saken innenfor de rammene som gjelder. Det er derfor heller ikke aktuelt å benytte Stortingets adgang til ved lov å avgradere det aktuelle dokumentet. Flertallet vil også understreke at den aktuelle saken gjelder et dokument som er en del av kontrollen av en nå avgått regjering, som er ferdigbehandlet av et tidligere storting.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til Innst. 499 S (2020–2021), der disse partiene var en del av flertallet som ønsket å offentliggjøre det aktuelle sammendraget.

Disse medlemmer står ved at kontrollen da ble vanskeliggjort, men det er ikke aktuelt å gjenåpne kontrollsak nå.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at Innst. 499 S (2020–2021) konkluderte med at graderingen av sammendraget gjorde Stortingets mulighet for kontroll vanskelig, og svekket både EOS-utvalgets kontroll, den offentlige debatten og tilliten til de hemmelige tjenestene.

Disse medlemmer mener det ikke er tilstrekkelig å vise til en «vanskeliggjort» kontroll for å se på Stortingets kontrollarbeid som avsluttet i denne sak. Disse medlemmer vil også påpeke at Stortinget rutinemessig utfører kontroll også av avgåtte regjeringers ansvar, eksempelvis i behandlingen av Riksrevisjonens rapporter om forhold som ligger langt tilbake i tid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Venstre, merker seg også at forsvarsministeren mener forslaget ikke bør tas til følge, og at han skriver følgende:

«Dersom Stortinget ved lov vedtar offentliggjøring av høygraderte dokumenter, vil dette vesentlig svekke vår troverdighet hos internasjonale samarbeidspartnere. Dette vil igjen kunne gå ut over deres vilje til å dele informasjon med oss. Som en liten nasjon med begrensede ressurser er vi helt avhengige av et internasjonalt etterretningssamarbeid. Det vil få alvorlige konsekvenser for Etterretningstjenestens evne til å ivareta sine oppgaver om våre samarbeidspartnere avstår fra å dele viktig informasjon. Vår nasjonale situasjonsforståelse vil derfor bli svekket om informasjon fra partnere uteblir. Etterretningstjenesten bidrar i dag med god situasjonsforståelse for norske myndigheter. Dette er avgjørende for at vi skal fatte beslutninger vedrørende nasjonal sikkerhet på et riktig grunnlag. Alvoret i dagens sikkerhetspolitiske situasjon understreker dette poenget ytterligere.»

Flertallet mener derfor at forslaget bør avvises.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til Innst. 372 L (2020–2021), hvor mindretallet i Stortingets daværende presidentskap uttalte følgende:

«Disse medlemmer vil vise til at dette er første gang i løpet av EOS-utvalgets 25-årige historie at utvalgets overordnede konklusjoner har måttet oversendes Stortinget i form av et gradert dokument. Disse medlemmer mener derfor at denne saken er så ekstraordinær at eventuelle konsekvenser for fremtidige saker ikke kan tillegges avgjørende vekt.»

Disse medlemmer støtter denne vurderingen. Mens forsvarsministeren hevder en avgradering av EOS-utvalgets overordnede konklusjoner vil representere et brudd med kontinuitet og sedvane, mener disse medlemmer at det er Forsvarsdepartementets gradering som her utgjør et slikt brudd. Et overordnet sammendrag som Stortingets kontrollorgan mener kan avgraderes, vil

etter disse medlemmers syn ikke utgjøre noen trussel mot nasjonal sikkerhet eller vårt internasjonale etterretnings samarbeid. Disse medlemmer vil understreke at land vi har etterretnings samarbeid med, flere ganger har avholdt åpne høringer om sitt eget arbeid, slik det britiske underhuset gjorde i Edward Snowden-saken.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Vedtak til lov

om avgradering av dokument, overlevert Stortinget 24. mars 2021 i forbindelse med Stortingets behandling av Dokument 7:2 (2020–2021) Særskilt melding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om graderte opplysninger

§ 1

Sammendraget av EOS-utvalgets graderte sluttrapport, overlevert Stortinget 24. mars 2021 i forbindelse med Stortingets behandling av Dokument 7:2 (2020–2021) Særskilt melding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om graderte opplysninger, avgraderes.

§ 2

Loven trer i kraft straks.

§ 3

Loven oppheves én måned etter ikrafttredelse.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Vedtak til lov

om avgradering av dokument overlevert Stortinget 24. mars 2021 i forbindelse med Stortingets behandling

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 5. april 2022

Peter Frølich

leder

Lubna Bobby Jaffery

ordfører

av Dokument 7:2 (2020–2021) Særskilt melding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om graderte opplysninger

§ 1

Sammendraget av EOS-utvalgets graderte sluttrapport, overlevert Stortinget 24. mars 2021 i forbindelse med Stortingets behandling av Dokument 7:2 (2020–2021) Særskilt melding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om graderte opplysninger, avgraderes.

§ 2

Loven trer i kraft straks.

§ 3

Loven oppheves én måned etter ikrafttredelse.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:58 L (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Seher Aydar og Bjørnar Moxnes om avgradering av EOS-utvalgets sammendrag av sluttrapporten om Frode Berg-saken – vedtas ikke.

DET KONGELIGE
FORSVARSDPARTEMENT

Statsråden

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.:
21/5326

Vår ref.:
2022/371-2/FD II 6/RED

Dato:
08.03.2022

Vedrørende anmodning om vurdering av Dokument 8:58 L (2021-2022)

Jeg viser til brev av 1. mars 2022 vedrørende Dokument 8:58 L (2021-2022) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Seher Aydar og Bjørnar Moxnes om avgradering av EOS-utvalgets sammendrag av sluttrapporten om Frode Berg-saken. Kontroll- og konstitusjonskomiteen anmoder om min vurdering av forslaget.

Departementet har tidligere konkludert med at EOS-utvalgets sammendrag av sluttrapporten er gradert HEMMELIG av hensyn til nasjonale sikkerhetsinteresser. Dette står jeg ved.

Det ble foretatt en grundig parlamentarisk kontroll, samtidig som sikkerhetsloven ble etterlevd da Stortinget behandlet Frode Berg-saken i 2021. Behandlingen viste at vi har et kontrollsystem som fungerer godt og etter sin hensikt. Slik Dokument 8 forslaget er utformet, utfordres det vel etablerte kontrollregimet knyttet til Etterretningstjenestens virksomhet, der også Stortingets kontroll er godt ivaretatt. Jeg vil også minne om den langvarige praksisen for at forsvarsministeren årlig orienterer Stortingets president om Etterretningstjenestens virksomhet. Ordningen ble etablert fordi det av hensyn til skjerming ikke er mulig å orientere et åpent Storting om tjenestens virksomhet.

Generelt må informasjon om Etterretningstjenestens metoder, kapasiteter og aktiviteter skjermes. Hvis slik informasjon gjøres kjent ville det gjøre vår etterretningstjeneste langt mindre effektiv og ha konsekvenser for norsk beslutningstaking.

Norske myndigheter har aldri bekreftet eller avkreftet etterretningsoperasjoner i andre land. Dette er et prinsipp jeg mener det er viktig å stå fast ved. En offentliggjøring av sammendraget vil innebære enten en slik bekreftelse eller avkreftelse. Dersom man gir slipp på et slikt prinsipp i én sak, kan man ikke lenger bruke prinsippet som begrunnelse i neste sak. Dette kan utnyttes av trusselaktørene. Dette er en viktig årsak til at ingen land kommenterer slike saker offentlig.

Dersom Stortinget ved lov vedtar offentliggjøring av høygraderte dokumenter, vil dette vesentlig svekke vår troverdighet hos internasjonale samarbeidspartnere. Dette vil igjen kunne gå ut over deres vilje til å dele informasjon med oss. Som en liten nasjon med begrensede ressurser er vi helt avhengige av et internasjonalt etterretningssamarbeid. Det vil få alvorlige konsekvenser for Etterretningstjenestens evne til å ivareta sine oppgaver om våre samarbeidspartnere avstår fra å dele viktig informasjon. Vår nasjonale situasjonsforståelse vil derfor bli svekket om informasjon fra partnere uteblir. Etterretningstjenesten bidrar i dag med god situasjonsforståelse

for norske myndigheter. Dette er avgjørende for at vi skal fatte beslutninger vedrørende nasjonal sikkerhet på et riktig grunnlag. Alvoret i dagens sikkerhetspolitiske situasjon understreker dette poenget ytterligere.

På denne bakgrunn er det min vurdering at Dokument 8 forslaget fra stortingsrepresentantene Geir Jørgensen, Seher Aydar og Bjørnar Moxsnes om avgradering av EOS-utvalgets sammendrag av sluttrapporten om Frode Berg-saken ikke bør tas til følge.

Med hilsen

Odd Roger Enoksen

Dokumentet er elektronisk godkjent og signert, og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

